

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«ҒЫЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**PROCEEDINGS
of the XX International Scientific Conference
for students and young scholars
«ҒЫЛЫМ ЖАҢЕ БІЛІМ - 2025»**

**2025
Астана**

УДК 001(06)
ББК 72я631
F96

**«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025» студенттер мен жас ғалымдардың
XX Халықаралық ғылыми конференциясы = XX Международная
научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE
BILIM – 2025» = The XX International Scientific Conference for
students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2025». – Астана:
– 3813 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-08-5373-7

**Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас
ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті
мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.**

**The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young
researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities. В сборник
вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по
актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.**

УДК 001(06)
ББК 72я431
F96

ISBN 978-601-08-5373-7

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2025

1836.	Мухтар А.З.	Тұрақты логистиканың болашағы: жасыл технологиялар мен инновациялар	7802
1837.	Өміржан Д.С.	Международный транспортный коридор «Север-Юг»: перспективы и вызовы	7807
1838.	Пулатов М.М., Пулатова М.Ж.	Способы усиления пропускной и провозной способности железнодорожного участка Ангрэн – Пап	7812
1839.	Смагулова А.Е.	Преимущества и вызовы применения технологии Блокчейн в логистике	7815
1840.	Серикова Д.Б.	Көлік-логистика саласындағы цифрлық экожүйелерді қалыптастыру және дамыту. (Қазақстандық логистикалық кәсіпорындар мысалында)	7820
1841.	Солод А.И.	Повышение безопасности движения на основе применения кольцевых пересечений	7826
1842.	Темирханұлы Т.	Повышение качества транспортного обслуживания пассажиров	7829
1843.	Тохиров О.З., Рустамжонов Б.Э.	Определение количества приемо-отправочных путей железнодорожной грузовой станции «К» в условиях увеличения объемов перевозок	7833
1844.	Шаймардан Д.Т.	Қойма логистикасындағы заманауи ақпараттық технологиялар	7836
1845.	Шүрекен Д.А., Алтаев Н.С.	Цифрлық трансформация жағдайында логистикалық процестерді оңтайландыру	7839

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ 13 ОБРАЗОВАНИЕ

ПОДСЕКЦИЯ 13.1 ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ НА ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКАХ

1846.	Abdushukurova Zh. F., Aripbek S. B.	Is multilingualism making us more emotionally intelligent? A cognitive science perspective	7844
1847.	Akhan A., Berdibay D.	Six levels of thinking: applying bloom's taxonomy in education	7846
1848.	Akim A.	Digital tools in language learning:	7848

		advancing lexical-grammatical skills of secondary school students	
1849.	Ermekova R., Amzina K., Adambay Sh.	Methods of using icts in teaching english language in kazakhstan	7852
1850.	Baltabai S.K.	Top online platforms for improving listening skills in foreign language teaching	7856
1851.	Imangaliyeva M.	Analyzing the impact of open educational resources on academic achievement	7862
1852.	Kaldybay M.	Self - study in learning foreign language	7866
1853.	Konakbayeva A.B.	From conventional to multimodal reading: new approaches in teaching english	7869
1854.	Ryskulbek A. Kh., Kaliyeva A. A.	Modern innovations in teaching foreign languages	7873
1855.	Shander D.	The english language acquisition: Why are you still unable to speak it?	7878
1856.	Tangatar A.	The role of graphic organisers in teaching writing skills	7882
1857.	Yerbulatova Zh. M.	Modern innovations in teaching foreign languages	7886
1858.	Zhangabek A. O.	Digital storytelling in efl: enhancing writing and reading skills	7889
1859.	Абай Е. С.	Ағылшын тілі сабақтарында қолданылатын пікірталас әдісі туралы	7896
1860.	Акимбекова К.Ж.	Феномен фальшивой дружбы в рассказе оскара уайльда «преданный друг»	7898
1861.	Донбаева А. А.	Использование аутентичных текстовых материалов при обучении чтению в целях повышения мотивации к изучению иностранного языка	7903

1862.	Дүйсенғали Б. Ж., Ақылбаева Ж. Қ.	«Shadowing» (көлеңкелі қайталау) әдісінің білім беру құралы ретінде оқушылардың тыңдау және сөйлеу дағдыларын дамытуға әсері	7907
1863.	Жаңабай Д. А.	Оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамыту үшін көркем әдебиетті пайдалану	7910
1864.	Кайратова А. К.	Современные технологии в обучении иностранным языкам: инновации и перспективы	7912
1865.	Кульжин Қ. Н.	Повышение мотивации и учебной активности обучающихся через нейросетевые технологии в веб-приложениях	7915
1866.	Ма мырова Ф. Н.	Инновационные технологии в реализации когнитивно-лингвокультурологического подхода к обучению иностранным языкам в вузе	7919
1867.	Нәрібек Б. С.	Мектептегі ағылшын тілін оқыту үдерісіне мобильді құрылғыларды кіріктіру	7924

ПОДСЕКЦИЯ 13.2 КОНСОЛИДАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В ГЛОБАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

1868.	Amirbekov M. M., Makhambetova Zh. T.	The problem of bullying among adolescents in the republic of kazakhstan	7926
1869.	Bektaу N.S.	Review on the effectiveness of digital teaching tools in the school education process	7929
1870.	Kaliyeva A. A., Ryskulbek A. Kh.	Enhancing students' motivation and engagement through inquiry-based learning	7931
1871.	Tazhibay A. M.	Influence of professional guidance for the effective career choice	7937
1872.	Аубакирова С. Т.	Тілдік білім – құндылық бағдар қалыптастырудың маңызды құралы	7942
1873.	Амангелди Д.	Балалардың даму қабілеттіліктеріне деген кеңістікті қалыптастырудағы	7947

		шахмат ойынының маңызы	
1874.	Әшір А. С.	Аз қамтылған отбасындағы балаларды мектеп ортасына әлеуметтендіру	7950
1875.	Әшір А. Т.	Ерекше білім беру қажеттіліктері бар бастауыш сынып оқушыларын психологиялық қолдау	7953
1876.	Байтуған Г.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу тілін дамытуда цифрлық технологияларды пайдалану	7956
1877.	Гайсин А. И.	Сущность понятия «эмоциональное неблагополучие студентов»	7959
1878.	Горбунова К. В.	О психологической природе ценностных представлений как регуляторов поведения личности	7962
1879.	Дарбаева Г. Қ.	Цифрлық дәуірде педагог-психологтардағы кәсіби Стресс мәселелері	7966
1880.	Даулетқызы А.	Режиссерлік ойын арқылы баланың байланыстырып сөйлеуін дамыту	7969
1881.	Джаппарова Л.А.	Университет жағдайында шетел студенттерін әлеуметтік-педагогикалық қолдауды ұйымдастыру	7973
1882.	Дихан А. Б.	Жаңа форматтағы педагогиканың даму үрдісі мен мәселелері	7976
1883.	Ерқасым Н. Т.	Аз қамтылған отбасы балаларын әлеуметтік бейімдеудің педагогикалық шарттары	7980
1884.	Ермекова С. А.	Метанавық целеполагания: возможности развития через систему профессиональной ориентации	7984
1885.	Жапекова М. Н.	Жасөспірім оқушылардың әлеуметтік ортадағы қарым-қатынасына эмоционалды интеллекттің ықпалы	7988
1886.	Жумабай Ә. К.	Жеткіншектердің бос уақытын ұйымдастыру мәселелері	7993
1887.	Жумабекова Ф.	Синдром самозванца среди зуммеров: влияние цифровых технологий и социально-культурных факторов	7998
1888.	Задаев О. Т.	Болашақ әлеуметтік педагогтердің басқарушылық құзыреттілігін қалыптастыру: теориялық және	8001

		практикалық аспектілер	
1889.	Исмаил Н.	Балалар үйіндегі жеткіншектерді еңбекке баулуды әлеуметтік-педагогикалық қолдаудың жүйесі	8003
1890.	Кабдуалиева А. Ж.	Корпоративная культура как инструмент повышения эффективности деятельности образовательной организации	8006
1891.	Кошенова М. М.	Ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынастың заманауи көрінісі	8011
1892.	Кудайбергенова А. Т.	Жасөспірімдердің оқу мотивациясын қалыптастыру мүмкіндіктері	8015
1893.	Кулдашева Н.У.	Студенттердің психологиялық денсаулығын зерттеу ерекшеліктері	8017
1894.	Кулдашева Н.У. Ырымбаева Н. А.	Болашақ педагогтардың цифрлық мәдениетін дамыту жолдары	8020
1895.	Кульмагамбетова Г. С.	Процесс ознакомления с предметным миром как инструмент развития словарного запаса у детей младшего дошкольного возраста	8023
1896.	Куршева А. В.	К проблеме влияния родительского стиля воспитания на развитие самооценки у детей	8028
1897.	Кусаинова Т. К.	Библиотерапия арқылы жеткіншектердің құндылық қатынастарын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық негіздері	8032
1898.	Қабдулуахит М. Б.	Мектеп жасына дейінгі балалардың сөйлеу дағдарымын бағалау	8035
1899.	Лукашкина А. Т.	О некоторых психологических проблемах детской одаренности	8039
1900.	Моминова Г. М.	Творческий потенциал школьников как фактор успешной академической социализации	8043
1901.	Мұратқызы А., Байтана Ә. Е.	Театр педагогикасы тарихының оқушылардың бос уақытын ұйымдастыруда қолданылуы	8046
1902.	Мұратова Д. Т.	Арт-терапия әдістерімен жасөспірімдердің өзіндік қарым-	8051

		қатынасын оңтайландыру	
1903.	Нуриева Д. Р.	Цифровая трансформация педагогики: роль информационных технологий в повышении квалификации преподавателей	8055
1904.	Сабыржан А. Б.	Эмиль реджио педагогикасы негізінде балалардың байланыстырып сөйлеуін қалыптастырудың мүмкіндіктері (ересек топ)	8059
1905.	Сарқыт Е. М.	Ж.Аймауытовтың қазақ тілін оқыту әдістемесі: жаңартылған білім беру мазмұны және әлемдік әдістемелік ұстанымдармен сабақтастық	8062
1906.	Соколова К. И.	Исследование трудностей обучения студентов с СДВГ	8065
1907.	Спандияр П. Ж.	Инновациялық мектептер жағдайында жеткіншектердің мамандық таңдау мотивациясын қалыптастыру	8069
1908.	Сұлтанова А. Н.	Жобалық оқыту әдісі оқушылардың мотивациясын арттыру құралы ретінде	8072
1909.	Тайгарина А. Э.	Психикалық дамуы тежелуі бар бастауыш сынып оқушыларының инклюзивті ортаға бейімделу ерекшеліктері	8076
1910.	Тұрлыбаева Ж. С.	Шетелдік оқушыларды қазақстанның білім беру жағдайына бейімдеудің ерекшеліктері	8079
1911.	Туранова А. А.	Бейімдік дене шынықтыру арқылы аутизм синдромы бар балаларды әлеуметтік ортаға бейімдеу	8082
1912.	Хайруллина Д. Е.	Мектептегі кәсіби бағдар беру жұмысы негізінде жасөспірімдердің саналы кәсіп таңдауын жетілдіру	8085
1913.	Чикова И. В.	О некоторых аспектах развития субъектности студента вуза: реалии и перспективы	8094
1914.	Шарапатова Р. Ж.	Бесінші сынып оқушыларын негізгі мектепке бейімдеу	8097

**ПОДСЕКЦИЯ 13.3 АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА**

1915.	Аблаева Н. М., Волчихин А.А.	Проблемы физического развития в современном мире у подростков.	8101
1916.	Актаева А.Г., Мысан В.В.	Использование современных технологий (виртуальная реальность (vr) и цифровые тренажеры) в обучении и подготовке спортсменов и учащихся в возрасте 16-21 года.	8104
1917.	Алдабергенова Ж.Б.	Күш төзімділікті дамыту маңызы.	8106
1918.	Амантаева А.Б.	Биологические ритмы стрелков: влияние режима дня на точность.	8107
1919.	Асылханова Л.Д.	Құзыреттілік тәсілін қолдану арқылы 8 сынып оқушыларының ағылшын тіліндегі биология бойынша білім сапасын арттыру.	8112
1920.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстан республикасындағы есірткілікті үгіттеу: журналистикалық зерттеу.	8115
1921.	Әшірбай Б.Қ.	Қазақстандағы есірткіге тәуелділіктің қазіргі бейнесі және жастардың пікірі.	8118
1922.	Бусурман Д. Қ.	Оптимизация тренировочного процесса в беге на средние и длинные дистанции для школьников.	8124
1923.	Бейсекеева А.	Особенности подготовки дзюдоистов к соревнованиям различного уровня.....	8127
1924.	Бактыбай Н.К.	Жас боксшылардың дене қасиеттерін жетілдіру әдістері.	8128
1925.	Бақытжан Н.	Қазақтың ұлттық ойындары арқылы ойлау қабілеттері дамыту.	8133
1926.	Бойцова З.	Влияние психологической подготовки на результаты спортсменов в стендовой стрельбе.	8136
1927.	Болатов Б.Б.	Бокспен айналысатын 10-12жастағы балалардың физикалық қасиеттерін дамыту әдістемесі.	8138
1928.	Гончарук А.А.	Современные тенденции предмета физическая культура в общеобразовательной школе.	8140
1929.	Гуралевич Н.	Роль капитана в организации командной игры в волейболе.	8142
1930.	Даулет Д. Қ.	Психологическая подготовка дзюдоистов на соревнованиях.	8144
1931.	Дәуренбек А.	Дене шынықтырудың адамның ақыл-ой қызметіне әсері.	8146

1932.	Достов И. Б.	Бес асық қазақ халқының ойыны және оның қазіргі қоғамдағы маңызы туралы.	8150
1933.	Дауменов А.Б., Хамзин С.О.	История развития бокса как спортивной дисциплины.	8153
1934.	Елшибек Б.Ч., Ем Н.С.	Влияние занятий физической культурой на развитие когнитивных функций у детей младшего школьного возраста (7-10 лет).	8155
1935.	Ержанқызы А.	Волейбол арқылы 11-12 жас аралығындағы жасөспірімдердің физикалық қасиеттері мен дене дамуын арттыру.	8158
1936.	Есіркеп Қ. Ж.	Бастауыш сыныпта ойыны арқылы балалардың логикалық ойлауын дамыту.	8160
1937.	Еспембетова Г.	Дене шынықтыру құралдарын қолданудың педагогикалық технологиялары көмегімен жас еркін күрескерлердің дене қасиеттерін дамыту.	8164
1938.	Жемпеисова Ә.	Дене тәрбиесі барысында үйрету және дамыту негіздері.	8165
1939.	Жолдубаев А.А., Кожегалденов А.Г.	Роль бокса в физическом развитии подростков: влияние на здоровье, мотивацию и социальную адаптацию.	8169
1940.	Жулсаитова Г.Е.	Жаһандану жағдайында қазақтың ұлттық сәндік қолданбалы өнерінің рөлі.	8171
1941.	Закутняя С. Н.	Этические аспекты организации и проведения сурдлимпийских игр: взгляд тренеров и спортсменов.	8174
1942.	Иванова Д.	Влияние волейбола на физическое и психологическое развитие подростков.	8180
1943.	Изтаев Н.А.	Кибер алаяқтыққа қарсы тұрудағы құқықтық зерттеу: заманауи тенденциялар және әлемдік тәжірибелер.	8183
1944.	Иргетаева Т.М.	Жасөспірімдер волейболы: болашақ чемпиондарды тәрбиелеуді жетілдіру.	8187
1945.	Ильясов Ә. Е.	Жоо - дағы дене шынықтырудағы денсаулық сақтау технологиясы.	8190
1946.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8192
1947.	Какен А.Д.	14-15 жас аралығындағы баскетболшылардың жылдамдық-	8195

		күш қабілеттерін дамыту әдістемесі.	
1948.	Какимжан Н.	Дене тәрбиесінің жаңа технология арқылы баланы оқыта отырып, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.	8197
1949.	Күнтуған Ж.М.	Қазақстандағы ауа ластануы мен басқа да экологиялық аспектілеріне қатысты жаңа мемлекеттік құжаттарын талдау.	8201
1950.	Құрманова Ж. Қ.	Гендерные особенности судейства в волейболе: сравнительный анализ эффективности мужчин и женщин в роли арбитров.	8204
1951.	Касымова М.А.	Влияние карате на показатели выносливости у спортсменов 15–17 лет.	8208
1952.	Косенкова М.И.	Изменения в организме юношей и девушек в возрасте 18-23 года под влиянием силовых тренировок с отягощением.	8211
1953.	Лазарь Д. Д., Сериков Т.Р.	Формирование командной работы, через спортивные игры.	8214
1954.	Мамырхан Н.	Баскетбол секциясында шұғылданатын 12-13 жас жасөспірімдердің дене дайындығы мен функционалдық жағдайын дамыту әдістемесі.	8216
1955.	Мухтарова А.	Дене шынықтыру физиологиялық және биохимиялық негіздері.	8218
1956.	Mukhanova К.В.	The impact of sports on society.	8222
1957.	Нүсіпақын А.	Болашақ дене шынықтыру мұғалімінің әдістемелік белсенділігін арттыру жолдары.	8224
1958.	Нугманова Г. М.	Ұлттық ойындардың оқушыларға үйрете отырып, бала бойындағы негізгі қасиеттерінің дамыту ерекшелігі.	8227
1959.	Оразғалиев А., Маратов Ч.	Футбол и образование: совмещение спорта и учёбы.	8232
1960.	Нурмагамбетова К. К.	Спортивная акробатика и олимпийское движение: барьеры и перспективы включения.	8234
1961.	Петренко Д.	Особенности тренировочного процесса спортсменов по академической гребле.	8236
1962.	Подсухина Е.Е.	Особенности психологической подготовки связующего игрока в профессиональном волейболе.	8238
1963.	Рахимова Ж.	Реабилитация травм в волейболе.	8243
1964.	Ракишев Ж.С.	Көшбасшылық – жастардың жеке тұлғалық дамуының негізі.	8245

1965.	Рахимова Ж.	Профилактика и реабилитация в волейболе.	8247
1966.	Серікбай А.	Дене шынықтыру жаттығуларының оқушылардың ағзасына тигізетін әсері.	8250
1967.	Серікова З.Қ.	Джиу-джитсуда (файтинг) техникалық-тактикалық іс-қимылдардың оқу процесін құру ерекшеліктері.	8254
1968.	Серикбаев Б.Т.	Дене шынықтыру мен спортты дамытудың өзекті мәселелері, үрдістері мен перспективалары.	8257
1969.	Сирлибаев М.К.	Білім берудегі гендерлік көзқарас мәселелері бойынша дене шынықтыру мұғалімдерінің құзыреттілігін дамыту.	8259
1970.	Сұлтанов Б.Е.	Влияние сотрудничества с тренером на карьеру и достижение спортсмена.	8264
1971.	Сұңғатолла М.	Профилактика травм у юных баскетболистов: анализ наиболее частных повреждений и методы их предотвращения.	8266
1972.	Темірғали Т.А., Басшибаев А.А.	Травмы в греко-римской борьбе: причины и профилактика.	8269
1973.	Тасқын А.	Студент жастардың дене тәрбиесімен үнемі айналысулары салауатты өмір салтын қалыптастыру негізі.	8271
1974.	Темиргалиева С.Е.	Современные вызовы и перспективы развития системы образования и воспитания в республике казахстан.	8275
1975.	Тлемисова К.К.	Психология победителя: что отличает чемпионов в волейболе.	8278
1976.	Toleukhanova A.A.	Factors contributing to the termination of athletic careers among sports major students.	8282
1977.	Төрегелді А.	Дайындықтың бастапқы кезеңінде 9-10 жас қаратәшілерге спорттық қозғалыстарды үйретудің техникасы мен әдістемесі.	8284
1978.	Тюлюбаев Д.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	8286
1979.	Тюлюбаев Д., Кагенов А.	Физическое развитие детей 4–5 классов с использованием цифровых технологий в подвижных играх.	8288
1980.	Тюлюбаев Д.Б., Кагенов А.Р.	Психологическая подготовка спортсменов в тхэквондо: методы	8289

		повышения устойчивости к стрессу на соревнованиях.	
1981.	Тлеуберген А.Ж., Айтореева М.А.	Дене шынықтыру мен спорттың тұлға дамуына ықпалы.	8292
1982.	Умирова Д. Р.	Развитие двигательных навыков у детей младшего дошкольного возраста с помощью физкультурных праздников.	8294
1983.	Ушенина Е.С.	Оздоровительные физические упражнения при внутренних факторах риска у учащихся 9 классов.	8296
1984.	Ушенина Е.С.	Методы оценки психологического состояния спортсменов по пауэрлифтингу и их эффективность.	8302
1985.	Фарит Ж.	Әйелдердің еркін күресіндегі психологиялық қолдау мен қамтамасыз ету ерекшеліктері туралы.	8306
1986.	Хватюк Д.	Травмы в пауэрлифтинге: причина и профилактика№	8308
1987.	Шилибаев Н.А.	Орта мектеп жасындағы оқушылардың техникалық дайындағының әдістемелік ерекшеліктері.	8311
1988.	Шилибаев Н.А.	Спорттық ұйымдардағы қаржылық менеджмент.	8313

специализированных коррекционных программ, включающих как адаптацию методов преподавания, так и психолого-педагогическую поддержку, способна значительно повысить успеваемость студентов с СДВГ, а также улучшить их эмоциональное состояние, что в конечном итоге приведет к повышению качества образовательного процесса в целом. Дальнейшие исследования, предполагающие расширение выборки и применение многофакторного анализа, помогут глубже изучить влияние внешних факторов на особенности концентрации внимания. Это позволит сформировать более точные рекомендации по оптимизации учебного процесса в высших учебных заведениях.

Список использованных источников

1. Диагностическое и статистическое руководство по психическим расстройствам (DSM-5). Американская психиатрическая ассоциация. – Arlington, VA: American Psychiatric Publishing, 2013. – P.69–77.
2. Всемирная организация здравоохранения. Классификация болезней 11-го пересмотра (ICD-11). – Женева: ВОЗ, 2022. <https://icd.who.int/en>.
3. Barkley R.A. Attention-Deficit Hyperactivity Disorder: A Handbook for Diagnosis and Treatment. 4th ed. – New York: The Guilford Press, 2015. – P. 314–338.
4. Hinshaw SP, Nguyen PT, O'Grady SM, Rosenthal EA. Annual Research Review: Attention-deficit/hyperactivity disorder in girls and women: underrepresentation, longitudinal processes, and key directions // J Child Psychol Psychiatry. – 2022. - Apr; 63(4). - P. 484–496.
5. Morley E, Tyrrell A. Exploring Female Students' Experiences of ADHD and its Impact on Social, Academic, and Psychological Functioning // J Atten Disord. – 2023. - Aug; 27(10). - P. 1129–1155.
6. Brown T.E. A New Understanding of ADHD in Children and Adults: Executive Function Impairments. 1st ed. – New York: Routledge, 2013. – P. 37–64.

ЭОЖ 37.013.77

ИННОВАЦИОНАЛЬНЫЕ МЕКТЕПТЕР ЖАҒДАЙЫНДА ЖЕТКІНШЕКТЕРДІҢ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУ МОТИВАЦИЯСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Спандияр Перизат Жантасқызы

perizat.spandiyar@mail.ru

6B01103 - «Педагогика және психология» БББ 4 курс студенті, Л.Н.Гумилев атындағы
Еуразия Ұлттық Университеті, Астана қ.

Ғылыми жетекші –п.ғ.к., қауымдастырылған профессор Албытова Н.П.

Мамандық таңдау кез келген уақытта өзектілігін жоғалтпайтын тақырып. Білім беру аясындағы бұл тақырып арқылы тұлғаның бойындағы ерекше қабілеттермен таланттарды ескеруді талап етеді. 60-жылдары білім берудегі маман иесі болып қалыптасудың маңызын В.А. Сухомлинскийдің еңбектерінен табуға болады. 70-80 жылдар осы саладағы шығармашылық ізденістермен ерекшеленді Ш. А.Амонашвили, В.Ф.Шаталова, Ян Амос Коменский, А.С.Макаренко, К.Д.Ушинский және т. б. ғалымдардың еңбектері дәлелдейді [1].

Ал қазақ ғалымдары ішінен А.Байтұрсынұлы, А.Құнанбайұлы, М.Жұмабаев, М.Әуезов, М.Дулатұлы, – білім беру жүйесіндегі адамзат үшін қызмет ету ұраның әрдайым ту еткен ұлт зиялыларының әдеби шығармалары негіз болады.

Ұлт жанашырлары маман иесі болудың маңыздылығын аутентикалық мақсат арқылы түсіндірді. Адамзатқа пайдалы іспен айналысу керек екенің өз шығармаларымен еңбектерінде әнұран етті. Мамандық таңдау кәсіпті игеру. Мамандық таңдау адам өміріндегі маңызды шешімдердің бірі. Бұл таңдау тек қана еңбек жолын ғана анықтап бермейді, ол сонымен қатар тұлғаның өмір сапасына, жеке дамуына және қоғамдық орыны мен әлеуетін ашуға мүмкіндік береді. Мамандықты саналы түрде таңдау сол үшін де маңызға ие. Адам өзінің жаны қалайтын мамандықты таңдау барысында өз қабілеттерін, тұлғалық ерекшеліктерін ескеру маңызды. Бұл маңызды таңдауды жасамас бұрын міндетті түрде тұлға

өзін жан-жақты зерттегіні абзал. Өзін бақылау арқылы қай саланың маман иесі болу керек екенің түсінген де ғана мамандықты таңдауға болады.

Мамандық таңдағанда міндетті түрде сақтықпен қарау керек, көптеген адамдар жоғары оқу орынын бітіргенімен өз саласының кәсіпқойы бола алмай жүр. Бұл жағдайға әртүрлі факторлар әсер етеді. Мамандық таңдауда ғалымдардың тұжырымдарын, теорияларын ескере отырып, жауапкершілік таныту маңызды. Мамандық таңдаудың тек бір сәттік шешім емес екенің түсінудегі шешім болашақ өмірдің сапасына тікелей ісер ететін маңызды қадам. Сол себептен бұл шешімді ғылыми негіздерге сүйене отырып, жан-жақты саралай ойланып қабылдаған жөн [2].

Қабілеттер, дарындылық, қызығушылық, еңбек нарығындағы талаптар ескерілген жағдайда ғана адам өз мамандығында табысты әрі бақытты бола алады. Мамандық таңдау өзекті тақырып. Ғалымдардың еңбектері арқылы ол өз өзектілігін әлі күнге сақтап келеді. Шет елдік ғалымдар мен отандық ғалымдар мамандықтың маңызын жан жақты зерттеді. Бұл тақырыпты әр сала мамандары өз бағыттарында сынап көрді. Е.А.Климов кеңестік әрі ресейлік психология ғылымдарының докторы. Климов кәсіби қызметтің типологиялық теориясын дайындауда үлес қосқан. Оның еңбектері өзін өзі анықтау мен мамандық таңдаудағы өзгерістерді жіктеуге бағытталған. Сол себептен Е.А.Климов мамандық таңдауға әсер ететін 8 негізгі факторды ұсынды [3].

1. Қабілеттер. Адамның табиғи және дамытылған қабілеттері белгілі бір кәсіпке дейін бейімділігін арттырады. Егер адам таңдаған мамандығы бойынша қажетті қабілеттерге ие болмаса, кәсіби тұрғыдан қиындықтарға тап болады. Демек, мамандық таңдау барысында әр жеке тұлға өз бойындағы қабілеттер мен дарындылық деңгейін ескеруі керек. Қабілеттер арқылы біз жеке даралығымызды көрсете аламыз. Әр тұлғаның өзіндік ерекшеліктері болады, қабілетте дәл сол секілді тұлғаны даралайтын қасиеттің бірі.

2. Қызығушылықтар. Адамның белгілі бір салаға деген ықыласы мен оның жұмысқа деген ынталы іс әрекетін айқындайды. Қызығушылықсыз таңдалған мамандық тез жалықтыруға және кәсіби тоқырау процессіне алып келеді. Кез келген саланы меңгеру барысында сол салаға деген қызығушылық өнімді іс әрекетке бағыттайды. Салаларды игеру барысында да әрдайым бірінші сол саланың қызықты тұстарын айқындап алу керек. Себебі қызығушылық болмаса айналысып жүрген ісінде мән мағына болмай тұлғаның жай күйі әлсірейді.

3. Денсаулық жағдайы. Кейбір мамандықтар адамның физикалық және психологиялық жағдайына ерекше талап қояды. Мысалы, өрт сөндіруші ұшқыш болу үшін денсаулықтың жоғары деңгейі болуы керек. Бұл мамандықтар иесін қойылатын талаптарда күрделі болады. Денсаулық жағдайыда оқу мотивациясына тікелей әсер етеді. Егер денсаулық жағдайында қандай да бір ауыртпалық болатын болса оқу мотивациясы сәйкесінше әлсірейді. Сондықтан бұл денсаулық жағдайы бөлімін тек мамандыққа емес оқу процессіне де біріктірген жөн.

4. Тұлғалық ерекшеліктер. Адамның мінез құлқы, қарым қатынас стилі, ойлау жүйесі эмоционалдық тұрақтылығы кәсіпті меңгерудегі маңызды факторлардың бірі. Әр жас кезеңдеріне байланысты тұлға өзіндік ерекшеліктерін көрсетеді. Жасерекшелікті ескере отырып тұлғаның даму жолындағы өзгерістерді ескеру керек. Адамның таңдауы, ойлауы, интеллектуалды білімі әртүрлі. Сондықтан мамандық таңдау барысында сізге кеңес берген адамның да тұлғалық ерекшеліктерін ескере отыру маңызды.

5. Білім деңгейі. Білім өшпейтін қазына. Қаншама ғасырлар бойы сақталып ұрпақтан ұрпаққа тарайтын тарихи көз. Сондықтан қай саланың маманы болуды қаласаныз міндетті түрде сол сала бойынша арнайы жоғары оқу орынында білім алу маңызды. Әрине, кейбір адамдар өз қабілеттерімен ерекшеленіп оқу білімді қажет етпеймін деуі мүмкін, бірақ қандай пікірталас болсын білімнің асыл қазына екені белгілі. Білім ол әрдайым үздіксіз дамушы тұлғаларды қамтиды. Үздіксіз даму арқылы тұлға өз бойындағы жасырын таланттар мен қабілеттерді аша алу ықтималдығы басым. Сондықтан кез келген саланы меңгеру үшін арнайы білім алу керек.

6. Еңбек нарығындағы сұраныс. Мамандық таңдағанда оның қазіргі және болашақтағы өзектілігін ескеру маңызды. Қажетсіз немесе құлдыраушы салада жұмыс істеу болашақта қиындықтарды тудыруы мүмкін. Нарықтағы сұраныс әр жыл сайын аусып отыруда. Мамандық таңдау барысында осы мамандық қаншалықты өзекті екенің зерттеген жөн. Зерттеу арқылы нарықтың сұранысын анықтай аласыз солай ғана сіз өзіңіздің болашағыңыздағы мамандықтың өзектілігін білесіз. Қазіргі замандағы маман иелері бұрынғы уақыт аралығында маңызды болмады себебі әр заманның өзіндік талаптары мен даму ерекшеліктері әртүрлі.

7. Отбасы мен қоршаған ортаның ықпалы. Ата ананың, мұғалімнің, достардың пікірі кейде мамандық таңдауға әсер етеді. Бірақ бұл әсер адамның шынайы мүмкіндіктерімен сәйкес келмеуі мүмкін, сондықтан шешімді өз бетімен қабылдауы керек. Сыртқы фактор көп уақытта адамның ойын өзгертеді. Отбасы тарапынан ата аналар балаға өз армандарын орындауды мұрат етеді, мектептегі ұстаздар балаға өз пәндерін таңдаудан жауапкершілік алдыртпайды. Міне, әртүрлі себептер тұлғаның мамандық таңдауындағы қателіктерге бой алдыруына алып келеді. Отбасымен ата анамен, ұстаздармен ақылдасып өз қабілеттеріне, өмірлік ұстанымдарына сай мамандықты таңдауы керек.

8. Материалдық және әлеуметтік факторлар. Кейбір адамдар үшін мамандықтың беделі мен табыс деңгейі маңызды рөл атқарады. Бұл фактор адамға тұрақты табыс және жақсы өмір сүру мүмкіндігін қамтамасыз етуі мүмкін. Дәл осы фактор қазіргі жас қоғамның мамандық таңдауындағы ең бірінші таңдауға негізделген фактор. Көптеген оқушылар мамандықты тек материалдық жағдайға байланысты таңдауда, себебі ақпараттық қоғам осы бағытты насихаттауда. Бұл осы қоғамның жемісі, барлық ақпарат жүйелерінде бай болу, байлық қағидалары деген ұранмен бағыттауда. Өз ісін шынайы махаббатпен атқара алу нағыз байлық. Өз ісінді сүйіп таңдау, сүйіп атқару өмірлік бос кеңістікті толықтырады. Қандай байлық берілсін алдына аутентикалық мақсатты қойған тұлға бұл ұранды өзгертері анық. Сол себептен міндетті түрде мамандық таңдауды бір факторға байланысты таңдау қате пікір. Әр саланы зерттеп, ақпарат жинап, тәжірибе түрінде сынап көру керек.

Е.А.Климовтың тұжырымдамасы мамандық таңдауда кешенді көзқарасты ұстанудың маңыздылығын көрсетеді. Барлық факторларды ескере отырып, адам өзіне қолайлы, болашағы бар және мәнді іске әкелетін кәсіпті таңдауы тиіс. Бұл тұжырымдама жеткіншек жастардың мамандық таңдауда қандай факторды мотивке қоятындығына байланысты. Жеткіншек жас өтпелі кезең болғандықтан тұлға бойында әртүрлі физиологиялық, психологиялық өзгерістер орын алады сондықтан осы жасерекшелікті ескере отырып тұлғаны кәсіпке бағдарлау керек. Мамандық таңдаудағы негізгі қателіктерді ескере отырып мамандық таңдаудағы мақсаттың маңызын түсіндірсек. Мақсат белгілі бір межеге қол жеткізуге бағдарланған іс әрекеттің ой саналы көрінісі. Ол адамның болашаққа деген ұмтылысын, жетістікке жету жолындағы ішкі қозғаушы күшін білдіреді. Мақсат адам санасының белсенді жағын көрсетіп, іс әрекетке бағыттап, реттеп отырады. Мақсатқа жету үшін әртүрлік іс әрекеттер мен қимылдар жасалады. Мақсаттың нақты әрі айқын болуы маңызды. Өзіңіздің ішкі қалауыңызды анық білмеу, нәтижеге жетуде қиындық алып келеді. Мақсатты қою арқылы тұлға бойында ішкі ынталы жігер пайда болады. Демек, осы жігерді ескере отырып әрекет жасау адамның өміріне мән мен бағыт береді, оның жетістіктерге жетуіне және өзін өзі дамытуына ықпал етеді. Мақсат арқылы кез келген нақты арманымыздың нәтижелі болуын бақылай аламыз. Сондықтан қандай да бір іске кіріспес бұрын міндетті түрде мақсатты айқындау керек. Мақсатты іс-әрекеттер арқылы күтілетін нәтижеге жете аламыз. Осыған байланысты логотерапия ғылымы ұсынатын мақсаттың ерекше түрін ұсынамын. Аутентикалық мақсат бұл адамзаттың шынайы болмысын көрсетіп, оның тұрақты және үйлесімді дамуына бағыт береді. Мұндай мақсаттарды анықтау арқылы, тұлға қоғамда өз потенциалын толықтай іске асыра алады. Аутентикалық мақсат тұлғаның іс әрекеттерін қоғамның пайдалы дамуына үлес қосуды көздейді. Қазіргі жас қоғам ұрпаққа мақсаттың осы түрін негізге ала отырып іс әрекет жасау керек екенің түсіндіру керек.

Қорытындылай келе инновациялық мектептер жағдайында жеткіншектердің мамандық таңдау мотивациясын қалыптастыру олардың болашақта өз орынын табуы мен қоғамға пайдалы тұлға болып қалыптасуына ықпал ететін маңызды процесс. Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқушыларға тек теориялық білім беріп қана қоймай, олардың қызығушылықтарын, қабілеттерін және еңбек нарығындағы өзекті сұраныстарды ескере отырып, саналы түрде кәсіби бағдар алуға көмектесуі тиіс. Сондықтан, кәсіби бағдар беру жүйесін жаңғырту, оқушылардың өзін өзі тануына жағдай жасау, және олардың болашақ мамандықтарын саналы таңдауға көмектесу қазіргі білім беру парадигмасының басым бағыттарының бірі болуы тиіс.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Сахаров В. Ф., Смирнов М. И. Психология профессионального самоопределения //Вопросы психологии/Ред. АМ Матюшкин, АВ Брушлинский.-1982.-№. – 2005. – С. 159-160. https://kpfu.ru/portal/docs/F128250162/156_6_gum_27.pdf
2. Бодалев А. А. О человеке в экстремальной ситуации (эмоциональная и интеллектуальная составляющая отношения в выборе поведения //Мир психологии. – 2002. – Т. 3. – С. 127-134. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-cheloveke-v-ekstremalnoy-situatsii>
3. Климов В. В. Ценностное самоопределение личности: трудности и противоречия //Вестник Оренбургского государственного университета. – 2007. – №. 7. – С. 111-116. Климов В. В. Ценностное самоопределение личности: трудности и противоречия // Вестник ОГУ. 2007. №7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsennostnoe-samoopredelenie-lichnosti-trudnosti-i-protivorechiya>

ӘОЖ 37.091.3

ЖОБАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІ ОҚУШЫЛАРДЫҢ МОТИВАЦИЯСЫН АРТТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Сұлтанова Ақбота Нұрлыбекқызы

bota.sultan.03@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің магистрант, Астана, Қазақстан.

Ғылыми жетекшісі – п.ғ.к., доцент м.а, Т.С. Сламбекова

Қазіргі білім беру жүйесі жеке тұлғаға бағытталған тәсілге, дербестікті, сыни ойлауды және білім алушылардың өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын дамытуға бағытталған. Жаңартылған білім беру мазмұнына көшу жағдайында білімді игеруге ғана емес, сонымен қатар тұрақты оқу мотивациясын қалыптастыруға ықпал ететін тиімді әдістерді таңдау ерекше маңызды болып табылады. Осындай әдістердің бірі-оқушыларға өз бетінше мақсат қоюға, ақпарат іздеуге, өз қызметінің нәтижелерін талдауға және ұсынуға мүмкіндік беретін жобалық оқыту әдісі.

Тақырыптың өзектілігі қазіргі білім мен білім қоғамының талаптарына сәйкес келетін белсенді, белсенді жұмыс түрлері арқылы оқушылар мен оқушылардың оқуға деген ынтасын арттыру қажеттілігімен байланысты. Мақаланың мақсаты-оқушылардың оқу мотивациясын арттыру құралы ретінде жобалық оқыту әдісінің тиімділігін негіздеу.

Жобалық оқыту әдісі әлемдік және қазақстандық педагогикада кеңінен қолданылды. Зерттеулерде Ильясова Д. Т. және Хан Н. Н. [1] жобалық іс-шаралар оқушылардың танымдық қызығушылығы мен жауапкершілік сезімін дамытуға ықпал ететіндігі атап өтілген. Көшербаева Л. К. [2] Қазақстанның жоғары оқу орындарында жобалар әдісін енгізуді қарастырады, оның оқушылардың ынтасы мен дербестігін қалыптастырудағы елеулі әлеуетін атап өтеді.